

5. Шопіна І. М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання / І. М. Шопіна [текст] : // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 1055–1061 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
6. Развадовський В. Й. Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України [текст] : [Монографія] / В. Й. Развадовський. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 284 с.
7. Коломоець О. Д. Поняття та сутність адміністративно-правового механізму попередження насильства в сім'ї [текст] : / О. Д. Коломоець // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: . – Назва титулу з екрану.
8. Корчевна Л. До критики поняття «механізм правового регулювання» [текст] : / Л. Корчевна // Право України. – 2003. – № 1. – С. 117-119.
9. Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма [текст] : / Н. Г. Александров. – М. : Юрид. лит-ра, 1961. – 243 с.
10. Протасов В. Н. Что и как регулирует право [текст] : [Учебное пособие]. – М.: Юрист, 1995. – 245 с.
11. [текст] : офіц. текст : Постанова КМУ від 16 січня 2004 р. № 45 [офіц. текст] : // Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45-2004-%D0%BF>. – Назва титулу з екрану.
12. Скакун О. Ф. Теорія держави і права [текст] : [підручник] / Пер. з рос. / О. Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2001. – 712 с.
13. Теория государства и права [текст] : / А. В. Малько / [Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько]. – М.: Юристъ, 1987. – 776 с.
14. Сервецький І. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» / За ред. проф. Я. Ю. Кондратьєва. – К. : НАВСУ, 2002. – 312 с. – С. 49-50.
15. Колпаков В. К. Адміністративне право України [текст] : [підручник] / [В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко]. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.

L. Ostrivna

LEGAL REGULATION OF FINANCIAL MONITORING IN UKRAINE: THE RELATIONSHIP CATEGORIES

Discussed the main scientific approaches to the definition of "legal regulation" requirement to the legal regulation of financial monitoring in Ukraine and its main elements. It was proposed to the author's definition of the legal framework of financial monitoring and point of view on the relationship between the concepts "legal framework" and "legal regulation" of financial monitoring. There was also outline the mechanism of legal regulation of the process and its importance in countering the legalization (laundering) of proceeds from crime.

Keywords: *the legalization of income, financial monitoring, the legal framework, regulation, mechanism of legal regulation.*

УДК 347.998.2(477)(045)

Н. Г. Яценко

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Стаття присвячена дослідженню та розгляду поняття та елементів правового статусу суду в цивільному процесі; визначенню елементного складу правового статусу суду, виходячи з загальної теорії держави і права; обґрунтуванню елементного складу

правового статусу суду; відмежуванню правового статусу від правосуб'єктності.

Ключові слова: *суд, цивільний процес, правовий статус, правосуб'єктність.*

Постановка проблеми. Інститут правового статусу суду займає чільне місце серед інститутів цивільного процесуального права, оскільки саме норми даного інституту дають відповідь на питання, які права та обов'язки властиві суду. Правовий статус є невід'ємною частиною будь-якого учасника цивільного судочинства, і суду в тому числі. Не маючи правового статусу, ні суд, ні особи, які беруть участь у справі не можуть бути учасниками цивільного судочинства.

Законодавець покладає на суд обов'язок здійснювати процесуальні дії. За результатами аналізу цивільного процесуального кодексу України, уявляється необхідним зауважити, що є статті, які одночасно визначають і права, і обов'язки суду. Суд не має ні процесуальної, ні матеріальної заінтересованості у результатах розгляду справи.

Варто зауважити, що інститут правового статусу суду не був предметом спеціального наукового дослідження. Як правило, вчені чомусь предметом свого наукового дослідження обирали зовсім інші правові інститути, наприклад, інститут перегляду рішень в цивільному судочинстві, інститут третіх осіб.

Наукове обґрунтування теми дослідження. Дослідженню теми правового статусу присвятила свою роботу С. С. Бичкова «Цивільний процесуальний статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження», 2011 р. В російській науці темі статусу суду присвятили свої роботи В. В. Ершова «Статус суда в правовом государстве», 1992 року, Н. М. Селезнева «Статус суда в Российской Федерации: конституционно-правовые вопросы», 2004 року. На сьогодні, на жаль, в Україні не має жодного монографічного дослідження на тему правового статусу суду в цивільному судочинстві, у зв'язку з чим тема розгляду даної статті набуває особливої актуальності.

Викладення основного матеріалу. З нормативної точки зору, стаття 124 Конституції України визначає, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами [1]. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій не допускається. У цивільному процесуальному законодавстві немає єдиної статті, яка б давала визначення, що таке правовий статус суду. Сучасний стан наукової розробки свідчить, що статті, що стосуються структурних елементів правового статусу суду розсіяні в цивільному процесуальному законодавстві, а тим більше не виділені в одну главу.

Суд є особливим суб'єктом цивільних процесуальних відносин. Судом справи, що підпадають під його юрисдикцію розглядаються у визначеній законом формі, виходячи з правил підсудності. Через розмаїття справ, що розглядаються в порядку цивільного судочинства, законодавець виділяє три види проваджень. А тому правовий статус суду в кожному з виду провадження відрізняється. ЦПК України по кожному з виду провадження називає вичерпний перелік осіб, які беруть участь у процесі. Однак, суд не відноситься ні до однієї з груп.

На наш погляд, дослідження і введення в науковий обіг поняття правового статусу суду буде мати позитивний вплив, як з точки зору теорії цивільного процесу, так і з погляду практичного застосування. В даному контексті уявляється необхідним зазначити, що на законодавчому рівні відсутнє також і визначення суду. На нашу думку, даючи визначення правовому статусу суду, ми зможемо відповісти і що таке суд.

Згідно позиції Страсбурзького Суду, «суд» - це орган, наділений функцією правосуддя, яка полягає у вирішенні питань у межах його компетенції на основі верховенства права і відповідно до процедур, які здійснюються у встановленому законом порядку («Беліос проти Швейцарії» (Belilos v . Switzerland). Суд повинен

мати повноваження виносити з розглянутих питань рішення, обов'язкові для виконання («Шрадек проти Австрії» (Sramek v. Austria). Тож орган, який може тільки давати рекомендації, не буде «судом», навіть якщо на практиці такі рекомендації не виконуються («Бентем проти Сполученого Королівства» (Bentham v. the United Kingdom)). Цей орган не обов'язково повинен бути складовою існуючої судової системи країни, однак він повинен мати конкретні основні характерні ознаки, зокрема незалежність від виконавчої влади та сторін по справі, відповідний термін виконання повноважень його посадовими особами та судову процедуру, яка забезпечує відповідні гарантії у кожній конкретній справі («Де Вільде, Оомса і Версипа» (De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium)). Те, що такий орган, крім здійснення правосуддя, може мати й інші функції, не обов'язково означає, що він не є судом («Н. проти Бельгії» (N. v. Belgium)) [2, с. 210].

Головною передумовою участі суду в цивільному судочинстві є наявність у нього правового статусу. Зважаючи на те, що як зазначалося вище, правовий статус суду в цивільному судочинстві не був предметом широкого кола наукових досліджень, необхідно зазначити, в юридичній науці відсутній і єдиний підхід до визначення елементного складу конституційно-правового статусу громадянина. Різні вчені до нього відносять наступні елементи: 1) права і свободи; 2) обов'язки; 3) гарантії реального здійснення прав і обов'язків; 4) правоздатність і дієздатність; 5) громадянство; 6) правосуб'єктність; 7) громадянство; 8) юридична відповідальність; 9) правові принципи; 10) правовідносини загального (статусного типу).

Для того, щоб проаналізувати «можливий» елементний склад правового статусу суду в цивільному процесі, ми звернулися до аналізу таких елементів як правові норми, правоздатність та дієздатність, права і свободи, інтерес, правовідносини як з точки зору теорії держави і права, так і з точки зору цивільного процесу. Були проаналізовані позиції таких вчених як С. С. Алексєєв [3, с.286], І. А. Ільїн [4, с. 257], С. Я. Фурса [5, с. 179, 181-182], В. В. Ярков [6, с.66-68], Д. М. Чечот [7, с.68-69], К. С. Юдельсон [8, с. 67-68], О. Е. Лейст [9, с. 44-46], Р. Гукасян [10, с. 46-47], В. М. Шерстюк [11, с. 82], Н. А. Чечина [12, с. 57], М. А. Гурвич [13, с. 12], В. В. Молчанов [14, с. 207]. Особливо важливим видається питання про розгляд співвідношення правосуб'єктності і правового статусу. Про «можливих» інших елементах правового статусу буде сказано трохи пізніше у висновках.

Співвідношення правосуб'єктності та правового статусу

Зважаючи на те, що правовий статус, безумовно, є однією з найважливіших та найскладніших правових категорій, існують різні позиції щодо співвідношення правового статусу та правосуб'єктності. Так, відповідно до однієї з позицій є включення правосуб'єктності як структурного елементу правового статусу, інша полягає у тому, що правосуб'єктність виступає передумовою виникнення правового статусу, ще одна позиція полягає у тому, що правосуб'єктність є більш об'ємною категорією по відношенню до категорії правовий статус і охоплює останню категорію.

Велика кількість вчених в певній мірі ототожнюють поняття правового статусу та правосуб'єктності. На наш погляд, це не зовсім вірно, оскільки правосуб'єктність, а відповідно права та обов'язки є елементами правового статусу, які визначаються відповідними правовими нормами. Імпонує точка зору С.С. Алексєєва, яка полягає в тому, що правосуб'єктність знаходиться в єднанні з правовим статусом. До правового статусу включаються відповідно не всі, а лише конституційні (загальні) права та обов'язки, які визначають зміст правосуб'єктності і є невід'ємними від особи. Правосуб'єктність органів, які виконують владні повноваження в науці, законодавстві та на практиці позначено спеціальною категорією – «Компетенція» [3, с. 382, 390].

Суд для участі в цивільному процесі наділяється різними владними

повноваженнями, що в сукупності утворюють його компетенцію. Компетенція як основа участі суду в цивільному процесі відображає владний початок судійської діяльності і його правовий статус [15, с. 60, 61].

Враховуючи вищевикладені положення в визначенні правового статусу суду необхідно дати визначення що таке суд. Правовий статус суду – це відповідь на питання «що таке суд?», а правосуб'єктність – це комплекс прав та обов'язків суду, які конкретизуються у його повноваженнях по кожній з інстанцій, це компетенція суду.

Іншої точки зору притримується О. В. Колісник, яка зазначає, що правовий статус суду як суб'єкту цивільного процесуального права охоплює всі можливі повноваження суду першої, апеляційної та касаційної інстанцій, а правовий статус суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин охоплює повноваження складу суду під час провадження в конкретній справі.

О. В. Колісник також зауважує, що про цивільну процесуальну правосуб'єктність суду можна говорити як про його здатність бути суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин, що має виявлятися у відповідності судового органу вимогам цивільної юрисдикції і підсудності, а також у повноважності складу суду та окремих його членів здійснювати правосуддя в цивільних справах за умов дотримання вимог до формування певного складу суду і за відсутності обставин, які унеможливають здійснення ним правосуддя в цивільних справах [16, с. 20].

На нашу думку, до елементів правового статусу слід віднести правосуб'єктність, яка являє собою комплекс прав та обов'язків, що мають вираження через компетенцію. Вчені, які займалися дослідженням інституту правового статусу відносять до нього також такі елементи як громадянство, інтерес, відповідальність, гарантії. Уявляється необхідним, у подальших дослідженнях, з'ясувати, чи доцільно розглядати вище зазначені інститути як елементи і правового статусу суду також.

Висновок. Таким чином, правовий статус є більш всеохоплюючим поняттям, ніж правосуб'єктність. Дійсно в багато в чому дані поняття збігаються і у зв'язку з цим є тенденція до отождолення. Як і правовий статус, так і правосуб'єктність виникають на основі норм права, які породжують права та обов'язки. Будучи, наділеними правами та обов'язками у сторін виникає правосуб'єктність, яка проявляється у здатності вступати у правовідносини, які в даному випадку, за участі суду, носять специфічний характер, оскільки суд, будучи органом державної влади вступає у них вже з визначеним правовим статусом. На нашу думку, даний правовий статус суду обумовлюється конституційно-правовими нормами, зокрема тією ж статтею 124 Конституції України. Складовими елементами правового статусу суду в цивільному судочинстві є правові норми, правосуб'єктність: права та обов'язки. Правосуб'єктність уточнює що таке правовий статус. На нашу думку, необхідно на конституційному рівні дати визначення що таке суд через визначення його правового статусу. Уявляється доцільним ввести статтю до ЦПК України, яка б визначала, якими саме нормами визначається правовий статус суду. Також уявляється доцільним ввести в Цивільний процесуальний кодекс окрему главу: «Правовий статус суду. Правосуб'єктність суду». В даній главі варто було б закріпити статтю яка б визначала який правовий статус має суд у цивільному судочинстві, що таке правосуб'єктність суду в цивільному судочинстві. Дана глава має бути, на зразок, загальних положень. До неї також необхідно включити статті, які б визначали загальні права та обов'язки суду в цивільному судочинстві та закріпили б суд як серед учасників цивільних процесуальних відносин.

Список використаної літератури

1. Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / За ред. Жуковської О. Л. – ЗАТ «ВІПОЛ». – Київ, 2004. – 960 с.

3. Алексеев С. С. Общая теория права / С. С. Алексеев // ТК Велби, Изд-во Проспект. – Москва, 2008. – 576 с.
- Ильин И. А. Теория права и государства. Издание 2-е, дополненное / Под редакцией и с биографическим очерком В. А. Томсинова. – Зерцало. – Москва, 2008. – 550 с.
4. Цивільний процес України : академічний курс : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С. Я. Фурси]. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. – 848 с.
5. Гражданский процесс : учеб. Для студентов вузов, обучающихся по направлению 521400 «Юриспруденция» и по специальности 021100 «Юриспруденция» / [Абушенко Д. Б. и др.] ; отв. ред. – В. В. Ярков. – 7-е изд., перераб. и доп. – Волтерс Клувер. – Москва, 2009. – 784 с.
6. Гражданский процесс. Учебник / Под ред. В. А. Мусина, Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. – «Проспект». - Москва, 1997. – 480 с.
7. Гражданский процесс / Под общей редакцией профессора К.С. Юдельсона. – «Юридическая литература». – Москва, 1972. – 438 с.
8. Лейст О.Э. Сущность права. Проблемы теории и философии права / Под редакцией доктора юридических наук, профессора В.А. Томсинова. Зерцало. – Москва, 2008. – 452 с.
9. Гукасян Р. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве / Р. Гукасян // - Приволжское книжное издательство. – Саратов, 1970. – 187 с.
10. Гражданский процесс: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М. К. Треушникова. - Издательский Дом «Городец». - Москва, 2008. – 784 с.
11. Гражданский процесс. Учебник / Под ред. В. А. Мусина, Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. – «Проспект». - Москва, 1997. – 480 с.
12. Гурвич М. А. Советское гражданское процессуальное право / М. А. Гурвич // Высшая школа. – 1964. – 536 с.
13. Гражданский процесс: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М. К. Треушникова. - Издательский Дом «Городец». - Москва, 2008. – 784 с.
14. Гражданский процесс : учеб. Для студентов вузов, обучающихся по направлению 521400 «Юриспруденция» и по специальности 021100 «Юриспруденция» / [Абушенко Д. Б. и др.] ; отв. ред. – В. В. Ярков. – 7-е изд., перераб. и доп. – Волтерс Клувер. – Москва, 2009. – 784 с.
15. Колісник О. В. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : Спец. 12.00.03 / О. В. Колісник. – Харків, 2008. – 20 с.

N. Yatsenko

DEFINITION AND ELEMENTS OF LEGAL COURT' STATUS IN CIVIL PROCEEDINGS

The article is devoted to research and consideration of the concepts and elements of the legal status of the court in civil proceedings; determination the element composition of the legal status of the court, based on the general theory of law; grounding element composition of the legal status of the legal status of the court; delimitation the legal status from active legal capacity.

Keywords: Court, civil procedure, legal status, active legal capacity.